וישלח

— י״ט כסלו —

א. אויפן פסוקי „קטנתי מכל החסדים ומכל וגו׳", איז מבאר דער אלטער רבי אין זיין אגה״ק[2] וואס ער האט געשריבן „אחר ביאתו מפ״ב", „שבכל חסד וחסד" וואס דער אויבער־שטער טוט מיט א מענטשן דארף ביי אים פועל זיין ער זאל ווערן א שפל רוח, ווייל דער חסד איז „קרבת אלקים ממש", און וואס מער חסד, ווער ס׳איז מער „קמי׳" אלץ מער איז ער בטל, „כלא ואין ואפס". און דעריבער האט יעקב געזאגט „קטנתי מכל החסדים גו׳", אז דורך אלע חסדים וואס דער אויבער־שטער האט מיט אים געטאן איז יעקב קליין געווארן אין זיינע אויגן. וואס דאס איז דער ביטול וואס קומט מצד הקירוב.

פירוש רש״י עה״פ („נתמעטו זכיותי ע״י החסדים והאמת שעשית עמי, לכך אני ירא שמא משהבטחתני נתלכלכתי בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו") איז פשוטו של מקרא, ער איז מסביר פאר־וואס יעקב האט געבעטן „הצילני נא גו׳" האבנדיק א הבטחה מפורשת „ושמרתיך גו׳"[3]; „ואהי׳ עמך"[4] — אז דאס איז גע־ווען ווייל ער האט מורא געהאט „שמא משהבטחתני נתלכלכתי כו׳":

דער אלטער רבי איז מפרש די ווער־טער „קטנתי מכל החסדים גו׳" ווי דאס איז א תורה — הוראה בעבודת השם, שייך און נוגע צו יעדער אידן — אז גילוי החסדים שלמעלה דארף פועל׳ן ער זאל זיין א שפל רוח.

דאס איז אויך בהתאם צום חילוק האופן צווישן יעקב׳ס זאגן „קטנתי" און דעם אופן ווי דער אלטער רבי שרייבט די אגרת הקודש: יעקב האט עס גע־זאגט אלס תפלה ובקשה, ווען ער איז געשטאנען אין א מעמד ומצב של סכנה און האט מורא געהאט פאר עשו׳ן — דעריבער איז מען מסביר די סיבה אויף זיין פחד און בקשה וכו׳.

דער אלטער רבי האט געשריבן די אגרת „אחר ביאתו מפ״ב", ד. ה. ווען ער איז ארויס פון סכנה, און די אגרת איז (ביחד עם ההודאה צום אויבערשטן) א הוראה ואזהרה צו חסידים, „ולזאת באתי מן המודיעים מודעה רבה לכללות אנ״ש על ריבוי החסדים אשר הגדיל ה׳ לעשות עמנו . . לבלתי רום לבבם כו׳" — און במצב זה איז מתאים דער פירוש „שבכל חסד וחסד שהקדוש ב״ה עושה לאדם צריך להיות שפל רוח במאד".

ב. מען דארף אבער פארשטיין (בפנימיות הענינים)[5]: ווי איז עס טאקע שייך, אז יעקב זאל מורא האבן „שמא נתלכלכתי בחטא" — ווי איז שייך אזא ענין ביי יעקב׳ן? בשלמא דאס וואס „נתמעטו זכיותי ע״י החסדים והאמת שעשית עמדי" איז מובן, ווייל בשעת „עושים לו נס" איז „מנכין לו מזכיותיו"[6] — דאס איז דאך אבער נאר א טעם אויף דעם „מנכין לו מזכיותיו", עס ווערט

1) פרשתנו לב, יא.

2) סי׳ ב.

3) ויצא כח, טו.

4) שם לא, ג.

5) כמו שהקשה ברד״ה קטנתי עטר״ת.

6) שבת לב, א. תענית כ, ב.

אבער ע"ז ניט קיין חטא וואס זאל גורם זיין צו מבטל זיין די הבטחה פון דעם אויבערשטן[7]?

עד"ז דארף מען פארשטיין בנוגע דעם אלטן רבי'ן:

פון דעם וואס דער אלטער רבי ברענגט אין דער אגה"ק גופא ניט נאר „וזו היא ג"כ מדתו של יעקב", נאר אויך דעם המשך בפירוש הכתובים „ובזאת התנצל על יראתו מפני עשו ולא די לו בהבטחתו והנה אנכי עמך כו' מפני היות קטן יעקב במאד מאד בעיניו מחמת ריבוי החסדים כי במקלי כו', ואינו ראוי וכדאי כלל להנצל כו', וכמארז"ל[8] שמא יגרום החטא שנדמה בעיניו שחטא" — איז משמע:

א) אז דער פירוש פון אלטן רבי'ן אין „קטנתי גו'" אז דאס איז דער ביטול וואס קומט מצד ריבוי החסדים, מצד קרבת ה' — איז פארבונדן מיטן פירוש הפשוט, אז דאס מיינט די מורא פון יעקב'ן ווייל נדמה בעיניו שחטא. ב) אז אויך דער ענין איז נוגע צום מצב ווי דער אלטער רבי איז געווען „אחר ביאתו מפ"ב".

וי"ל אז דערמיט מיינט ער אויך צו מרמז זיין, אז ניט קוקנדיק דערויף וואס נאך זייענדיק אין תפיסה האט ער געהאט די הבטחה פון בעש"ט און מגיד אז ער וועט באפרייט ווערן און וועט דערנאך קענען ווייטער מגלה זיין חסידות און ביתר שאת ווי פריער[9] — פונדעסטוועגן אויך „אחר ביאתו מפ"ב" בעט ער דעם אויבערשטן אויף דעם.

איז ניט מובן:

ווי איז שייך ביי דעם אלטן רבי'ן אזא ענין פון „קטנתי — שמא יגרום החטא"?

ג. בכללות איז די הסברה בזה: ווען מ'איז עולה אין א העכערע דרגא, איז א זאך וואס אין א נידעריקערער דרגא איז דאס ניט געווען קיין חטא, ווערט עס פארערכנט ווי א חטא אין א העכערער דרגא. און דער פשט אין דעם איז: ניט נאר אויב ער וועט איצטער פונדאסנייי טאן די זעלבע מעשה וועט עס זיין א חטא (דאס איז ניט אזא חידוש) — נאר די פריערדיקע שוין אפגעטאנענע מעשה, וואס בשעת עשייתה איז זי ניט א חטא במילא איז זי שייך בא יעקב'ן און באם אלטן רבי'ן — איז מען אים איצ־טער, במדריגתו העליונה, דן אויף איר[10], און ער דארף אויף איר תשובה טאן[11].

דאס איז אבער ניט מספיק. אמת טאקע אז בשעת מעשה איז עס קיין חטא ניט געווען ואעפ"כ איז בעלייתו כחטא יחשב, מ'מוז אבער זאגן אז „ניט קיין גלאטע זאך" האט עס בשעת מעשה אויך געדארפט זיין. ווארום אויב ס'איז אלץ געווען בתכלית כדבעי — איז אויך שפעטער ניט שייך דערויף קיין תשובה[12].

בלייבט די שאלה ווי איז שייך אזוי זאגן בנוגע צו יעקב'ן, און דערנאך בנוגע צום אלטן רבי'ן?

---

7) ראה רא"ם לפרש"י. חדא"ג מהרש"א ברכות ד, א.

8) ברכות שם. והלשון „שנדמה בעיניו שחטא" הוא הוספת אדה"ז. וראה רש"י ברכות שם.

9) ראה בית רבי ח"א פט"ז.

10) ראה פע"ח שער התפלין פ"י. שער הגלגולים הקדמה כב. שער הכוונות ענין סעודת שחרית של שבת בסופו.

11) תניא פכ"ט (לו, ב). ונת' בארוכה בלקו"ש ח"ד ע' 1197.

12) ועכ"פ כענין „דקדוקי מצות" שבכתבי האריז"ל שבהערה 10.

ד. דער פנים יפות איז מפרש דעם ענין פון קטנתי מכל החסדים: ביי די עליות הנשמות פון איין עולם אין א העכערן עולם (וואס צדיקים אין להם מנוחה כו' שנאמר ילכו מחיל אל חיל[13]), איז איידער זיי זיינען עולה אין דעם העכערן עולם זיינען זיי חוזרים לקטנות (וואס דאס איז ווי עס רעדט זיך אין דער הקדמה צו „חינוך קטן" וועגן דעם ענין פון „שבע יפול צדיק וקם"[14]), ובלשון הפנים יפות: צווישן גדלות ראשון און גדלות שני איז דא קטנות שני. און דאס איז דער פירוש הפסוק קטנתי גו': ביי די עליות וואס יעקב האט עולה געווען פון חו"ל קיין א"י, איז פאר דער עלי' געווען ביי אים „קטנתי".

ועפ"ז יובן וואס יעקב האט געבעטן „הצילני נא מיד אחי מיד עשו": ווי־באלד אז נאך דער הבטחה, און אויך נאך די פריערדיקע עליות, איז ביי אים געווען דער ענין פון „קטנתי" — דארף ער אנקומען צו „הצילני נא". און ווי ער איז מבאר אין פנים יפות, אז כאטש קטנות שני איז העכער פון גדלות ראשון[15], אעפ"כ, וויבאלד דאס איז פארט אן ענין של קטנות, דארף מען דאן האבן א שמירה גדולה.

[ועד"ז יש לבאר דעם קשר פון פירוש רבנו הזקן מיט פירוש רש"י: דער פירוש אין „(שמא נתלכלכתי ב)חטא" איז מלשון „אני ושלמה בני חטאים"[16], אז ס'דא א חסרון (קטנות) אין זיין עבודה לגבי זיין מעמד ומצב החדש.

און דאס גופא איז פארבונדן מיטן „ריבוי החסדים" וואס דער אויבער־שטער האט געטאן מיט יעקב'ן, וואס האט ביי אים ארויסגעבראכט ניט נאר אז „נתמעטו זכיותי" נאר אז זיין עבודת ה' גופא איצט איז בבחי' (קטנות ו)חסרון[17], ווייל מצד דער „קרבת אלקים ממש ביתר שאת מלפנים"[18] דארף די עבודת ה' אויך זיין „ביתר שאת מלפנים", און אויב זיין עבודה איז ניט אזוי, איז ער בבחי' ירידה ונפילה וקטנות][19].

---

13) סוף ברכות. סוף מו"ק (ושם הלשון: תלמידי חכמים. וראה לקו"ש חט"ו ע' 137 ואילך). וראה פע"ח ושער הגלגולים שם.

14) משלי כד, טז.

15) ואי"ז סותר למ"ש בחינוך קטן, שבין עלי' לעלי' הוא בבחי' נפילה (גם) ממדריגתו הראשונה — כי הנפילה שבין עלי' לעלי' הוא כעין הנה"ד והעמוד שבין עולם לעולם, וכהעלי' לשכל גדול ועמוק שהוא דוקא ע"י הקושיות המבלבלות אותו לגמרי משכל הראשון (פלח הרמון בראשית ע' 302), שאף שבחיצוניות ובגילוי מתבלבל משכל הראשון (שלכן צריך אז לשמירה גדולה, כמ"ש הפ"י שם), הרי באמיתית הענין, גם הנפילה אינה ירידה, כ"א (אדרבא — הקושיא באה ע"י שנתחדשה אצלו סברה שכלית שלא ידעה מקודם: היינו —) חלק מהעלי'.

16) מ"א א, כא.

17) ועד ש„לחטא יחשב" — ראה סד"ה קטנתי שם. וראה בארוכה ד"ה ויכנעו עמי תרנ"א. ד"ה החלצו תרנ"ט סי"ג.

18) לשון אגה"ק שם.

19) גם י"ל דענין ד„חטא" הוא בדוגמת ענין „דקדוקי מצות" שבפע"ח ושער הגלגולים שם

[ועפ"י פירוש זה יובן יותר מה שיעקב ירא שימסר ביד עשו. דלפירוש „חטא — חסרון", הוא רק העדר מציאות (בדוגמת „נתמעטו זכיותי"), שהתוצאות הן העדר — העדר שכר, אבל גם העדר עונש (אבל ראה הערה 17)]

ובפרט שמשנה — בפע"ח — הל' ממש"כ לפני זה „עבירות קלות" — כי אפילו זה אינו. ולכן שייך לאמר שנדמה ליעקב (ולאדה"ז) שישנו בו.

וכן מפורש בשער הגלגולים שם, שמחלק (בנוגע לכל אדם) ומונה על הסדר: עונות חמורים, חטאים קלים מהראשונים, דקדוקי מצות שהם כחוט השערה (ולהעיר ממה שמפרש שם לאח"ז בחכם אחד גדול שנענש על „הדקדוק הקל", „גם נענש" על הליכת ד' אמות בשבת ברה"ר ומעט עפר במנעליו בלי ידיעתו).

ולשון אגה"ק: שנדמה בעיניו שחטא, זה שנדמה בעיניו י"ל שהוא ע"ד מרז"ל (מו"ק יח, סע"ב) שגם בזה ב' אופנים: א) נחשד מפני שיש בו — עכ"פ מעין זה. ב) אין בו כלל, ונחשד (בנדו"ד — בעיני

ה. עד"ז וועט מען פארשטיין אויך בשייכות צום אלטן רבי'ן:

ס'איז ידוע[20], אז דער ענין פון "יפוצו מעינותיך חוצה" דורך דעם אלטן רבי'ן האט זיך בעיקר אנגעהויבן נאך זיין קומען פון פ"ב; וואס דאס באווייזט אויפן גודל העלי' (גדלות) צו וועלכער דער אלטער רבי איז צוגעקומען נאך פ"ב אין פארגלייך מיט דער גדלות פון פאר פ"ב[21]. איז צווישן דער גדלות שקודם פ"ב און זיין גדלות (שלמעלה מהקודמת) שלאחרי פ"ב, איז ביי אים געווען דער ענין פון "קטנתי" — דער מאסר פון אלטן רבי'ן.

דער מאסר האט דאך מיט זיך גע־בראכט פילע און גרויסע יסורים. וכידוע[22] וואס דער בארדיטשעווער האט געמאנט ביים אלטן רבי'ן בנוגע זיין ארעסט: פארוואס האט ער אזויפיל גענומען אויף זיינע פלייצעס — "אזוי פיל יסורי כלל ישראל, יסורים של מעלה, אייערע יסורי הנפש ויסורי הגוף, מיא וואלט דאס געקענט דורכפירן מיט מקיפים". וואס דאס האט געזאגט דער בארדיטשעווער בנוגע די יסורים פון דעם מאסר גופא, ולאחרי זה — זיינען נאך געווען די יסורים וואס דער אלטער רבי האט געהאט אין די דריי שעה נאכן מאסר, וועלכע זיינען ביי אים געווען "צער גדול יותר מכל המאסר"[23].

איז פארשטאנדיק, אז (בגילוי)[24] איז דאס געווען קטנות ונפילה אפילו לגבי דער פריערדיקער מדריגת גדלות פון אלטן רבי'ן.

און ווי מיר זעען פון די רייד פון דעם רבי'ן (מוהרש"ב) נ"ע[25] אז כאטש ס'איז שווער אזוי צו זאגן, פונדעסטוועגן, איז דאך דאס אזוי, אז דער גילוי אור וואס איז געקומען לאחרי פ"ב איז דאס גע־ווארן ע"ד מארז"ל[26] הזית כשכותשין אותו מוציא שמנו. פון דעם משל איז מובן, אז בשעת המאסר איז געווען א קטנות אפילו לגבי קודם פ"ב:

בעת כתישת הזית, ווען דער זית ליגט אונטער דעם פרעס, פארמאגט ער דאך ניט קיין איינע פון די ביידע מעלות: ניט ער האט די שפעטערדיקע מעלה — ווארום ער האט נאך ניט ארויסגעגעבן דעם שמן וואס קען מאיר זיין כל העולם — און ניט ער האט זיין פריערדיקע מעלה, ווען ער איז געווען א פרי, וואס כאטש פאר דער כתישה האט מען נאך ניט געקענט נוצן זיין שמן למאור — איז ער דאך אבער דאן געווען א פרי מאכל. משא"כ אין דער צייט ווען מען איז אים כותש פארלירט דער זית אויך די מעלה[26*].

דאס זעלבע איז מובן אויך בנוגע דעם זמן היותו במאסר בפ"ב — אז ניט נאר איז נאך דעמולט ניט געווען די הפצת המעינות ווי נאך פ"ב, נאר עס האט דאך דאן, בשעת המאסר, אויך ניט געקענט זיין קיין הפצת החסידות אין דעם אופן ווי דער אלטער רבי האט עס געטאן פאר פ"ב.

און אט דער ענין, וואס אין יענער צייט איז ניט געווען די אפשריות צו מפיץ זיין חסידות, איז געווען נוגע

עצמו) מפני סיבה צדדית (ביטול ביותר וקטנות שבינתיים).

20) תורת שלום ע' 112.

21) ראה לקו"ד ח"א כב, סע"ב ואילך.

22) לקו"ד שם כט, א.

23) שם מ, ב.

24) ראה לעיל הערה 15.

25) תורת שלום ע' 26.

26) ראה מנחות נג, ב. שמו"ר פל"ו, א.

26*) ראה בארוכה שיחת ש"פ וישב תשמ"ב.

(אויך) דעם אלטן רבי'ן אליין. וכמובן פון ענין אברהם אבינו בעת ער האָט ניט געקענט גמ"ח זיין בהכנסת אורחים ווייל ס'זיינען ניט געווען קיין אורחים[27]. ובמכש"כ: דאָס רעדט זיך וועגן גמ"ח בגשמיות און לערביים און קודם מתן תורה — עאכו"כ ווען דאָס רעדט זיך לאחרי מ"ת, און צו אידן, און וועגן תלמוד תורה[28], ומכל שכן — תלמוד תורה דרבים, און עאכו"כ פנימיות התורה[29]

— און דערפאַר האָט ער געשריבן „קטנתי וכו'".

ו. בכל שנה ושנה חזר'ן זיך איבער די ענינים[30], און אַזוי ווי אַלע ענינים הויבן זיך אָן פון תורה, דעריבער לייענט מען בתורה בשבת הסמוכה לי"ט כסלו[31] (אָדער בי"ט כסלו עצמו) „קטנתי מכל החסדים וגו'".

וואָס דאָס איז די בקשה פון יעקב אבינו און פון נשיאי ישראל (ווי עס ווערט געבראַכט אין קהלת יעקב[32] אַז „נשיא" איז ר"ת ניצוצו של יעקב אבינו), ובפרט פון דעם אלטן רבי'ן —

וואָס זיי זיינען מתפלל און אויך פאַר יעדן אידן, אַז ניט קוקנדיק דערויף וואָס „קטנתי גו'", זאָל מקויים ווערן די הבטחה „היטב איטיב עמך, ושמתי את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרוב".

(משיחת ש"פ וישלח תשכ"ה)

27) ב"מ פו, ב. הובא בפרש"י ר"פ וירא.

28) ועייג"כ לקו"ד ח"א קפג, א: אפילו א צדיק גמור וואָס ער איז מתבטל פון ת"ת כו'.

29) ולהעיר מסיום האגרת קטנתי (שלא נדפס בתניא) ב„אגרות קודש" אדה"ז — קה"ת, תש"מ (ע' צז): וגם מידי דברי זכור אזכרנו לכל אנ"ש הקרובים והרחוקים שלא ליסע אלי עד שבת מברכין אדר שני וגם אנ"ש החדשים לא יסעו קודם לכן עד שובי לאתני ולכחי ברוך הנותן ליעף כח.

30) ראה לב דוד (להחיד"א) פכ"ט (ע"פ מש"כ הרמ"ז בס' תיקון שובבים). משנה ספ"ג דגיטין. שו"ת הר"י אירגס (בסו"ס מבוא פתחים) ס"ה בארוכה.

31) ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב.

32) מערכת רבי. ונת' בלקו"ש ח"ד ע' 1051 בהערה.

י״ט כסלו

א. כ״ק מו״ח אדמו״ר האט אמאל (אין א סוכות׳דיקער שיחה[1]) געגעבן א משל אויף ענין החסידות, וז״ל:

מרגליות — פערל — געפינט מען אויפן דעק פון ים. גחלים, וואס זיי מאכן ליכטיק און ווארעם, געפינענ זיך בעמקי האדמה. דער סדר אין דעם איז, אז עס דארף זיין איינער אן אנפירער, וועל־כער ווייזט אן וואו צו גראבן און ווי אזוי צו געפינען די גחלים. איז אויף דער חכמה פון דעם אנפירער קענען זיך די ארבעטער פארלאזן, נאר זיי דארפן פאלגן פינקטלעך וואס דער פירער זאגט זיי. אבער פונדעסטוועגן, דעם רוח חיים וואס יעדערער דארף האבן זייענדיק בעמקי האדמה פון דעם אויר וואס מעל הארץ, אויף דעם קענען זיי זיך ניט פארלאזן אויף דעם רוח חיים וואס דער אנפירער האט. יעדער ארבע־טער באדארף אליין האבן א התחברות רוח חיים פון דעם אויר וואס איז מעל האדמה און אויב ניט ווערט ער ר״ל א נופל, דאס הייסט ער בלייבט אן חיות. די זעלבע זאך איז מיט דעם וואס לאזט זיך אראפ אין וואסער צו געפינען די מרגלית, מוז ער האבן א רוח חיים פון מעל האדמה.

און דער רבי האט דאן אויסגעפירט, אז דעם נמשל קען יעדערער אליין פארשטיין: חסידות מאכט ליכטיק און ווארעם — כמשל הגחלים — נאר מען דארף זיך אראפלאזן בעמקי האדמה אויף מברר זיין כו׳, נאר אז מען לאזט זיך אראפ בעמקי האדמה, דארף מען זיין צוגעבונדן צו אויבן, און דאמאלסט האט מען חיות.

ב. עס איז מובן ופשוט, אז יעדער פרט אין דעם משל איז בדיוק און מתאים צום נמשל — דארף מען פאר־שטיין:

א) פארוואס האט דער רבי געגעבן א משל פון צוויי זאכן — גחלים שבעמקי האדמה און מרגליות שבים — און זיך ניט באנוגנט מיט איינעם פון זיי?

ב) אע״פ אז דער רבי האט אנגעהויבן מיטן משל פון „מרגליות״ — איז אבער דער עיקר אריכות אין משל וועגן „גחלים״: און נאך מער: אין נמשל האט דער רבי אויסגעטייטשט נאר דעם ענין הגחלים (און וועגן „מרגליות״ בכלל ניט דערמאנט) — וטעמא בעי?

ס׳איז א דוחק גדול צו זאגן, אז וויבאלד דער רבי האט מסיים געווען אז „דעם נמשל קען יעדערער אליין פאר־שטיין״, האט ער זיך פארלאזט אז מ׳וועט אליין פארשטיין דעם ענין המרגליות ולפרטיו אין נמשל — ווייל וועגן גחלים טייטשט ער דאך יע אויס אין נמשל (און פארלאזט זיך ניט אז מ׳וועט אליין פארשטיין). דערפון איז משמע, אז דער עיקר וואס איז נוגע צו וויסן איז דאס וואס חסידות איז כמשל הגחלים.

ג) יעדער ענין וואס ברייגנט זיך אין תורה איז בתכלית הדיוק. דארף מען זאגן, אז די שייכות פון גחלים צו אדמה און מרגליות צו ים, איז ניט נאר ווייל דאס איז דער ארט וואו זיי געפינען זיך בגשמיות[2], נאר ווייל עס איז דא א

---

1) ליל ש״ק חוהמ״ס (ס׳ השיחות תש״ה ע׳ 50).

2) גם הגחלים שמתחת למי הים — הם שם חלק מהאדמה, משא״כ מרגליות והם גם חיים מהמים וממה שבמים וכו׳.